

آزمایش بزرگ (عید قربان)

<?xml encoding="UTF-8">

خاطره ای جاوید

عید قربان، یکی از اعیاد بزرگ اسلامی است. این روز، یادآور خاطره ای از زمان های بسیار دور است. در آن مبارک لحظه ای که پدر، فرزند خویش را برای لبیک به ندای ملکوتی حق، به قربانگاه می برد تا فرمان الهی را با تمامی وجود به انجام برساند. آری، آن پدر، پیامبر بزرگ الهی ابراهیم خلیل الله است و آن پسر، اسماعیل که هر دو تسلیم رضای حق شده، از تمامی هستی خویش در راه وصال به قرب الهی خاضعانه می گذرند. آنها به همه پیروان خویش این درس بزرگ را به یادگار می گذارند که برای عروج و رسیدن به حق، باید اسماعیل وجود را قربانی کرد و عاشق واقعی شد؛ عاشقی که همه هستی را در راه معشوق فدا می کند تا رضایت او را فراهم آورد. عید قربان، عید فرصت هاست؛ فرصت تقرب به خداوند و پاکی نفس از آلودگی ها و تعلقات دنیایی.

عید در کلام وحی

واژه عید، معانی مختلفی دارد که از جمله به معنای «خوگرفته» و آنچه انسان به آن عادت کرده، و نیز به معنای جشن و شادی آمده است. همچنین عید به چیزی گویند که در وقت معین باز می گردد. واژه عید، تنها یک بار در قرآن به کار رفته است: «عیسی بن مریم عرض کرد: پروردگارا، از آسمان مائده ای بر ما بفرست تا برای اول و آخر ما عیدی باشد و نشانه ای از تو، و به ما روزی ده که تو بهترین روزی دهندگانی». از آنجا که روز نزول مائده، روز بازگشت به پیروزی و پاکی و ایمان به خدا بوده است، حضرت مسیح آن را عید نامید. در فرهنگ اسلامی هم، چون در پرتو فریضه بزرگ حج، صفا و پاکی فطری نخستین به روح و جان باز می گردد و آلودگی ها از میان می رود، این روز عید نامیده شده است.

عید در کلام معصومان

ائم معصوم علیهم السلام در کلام گهربار خویش، یادآور شده اند که هر روزی که انسان مرتکب گناهی نشده و از اوامر الهی پیروی کند، آن روز بر وی مبارک بوده و عید به شمار می آید. امام علی علیه السلام می فرماید: «هر روزی که در آن معصیت خدا نشود، آن روز عید است». آن حضرت با محترم شدن روز عید قربان چنین می فرماید: «حرمت امروز (عید قربان) زیاد و آرزوی بهره وری از برکات آن به جا و امید مغفرت الهی در آن پسندیده است. پس ذکر خدای بزرگ را زیاد گویند و استغفار کنید و توبه نمایید که او توبه پذیر و مهربان است».

عید قربان در کلام امام خمینی رحمه الله

امام خمینی رحمه الله در طول حیات پربرکت خویش، ابراهیم وار از همه تعلقات دنیایی در راه حفظ و بقای آرمان ها و ارزش های اسلامی با تمامی وجود گذشت. ایشان مسلمانان جهان را به درس گرفتن از این روز مبارک دعوت

نموده، چنین می فرماید: «عید قربان، همه انسان های آگاه را به یاد قربانگاه ابراهیمی می اندازد؛ قربانگاهی که درس فداکاری و جهاد در راه خدای بزرگ را به فرزندان آدم و اولیای خدا می دهد. این پدر توحید و بت شکن جهان، به ما و همه انسان ها آموخت که قربانی در راه خدا، پیش از آنکه جنبه توحیدی و عبادی داشته باشد، جنبه های سیاسی و ارزش های اجتماعی دارد و به همه ما آموخت که عزیزترین ثمره حیات خود را در راه خدا بدهید و عید بگیرید. خود و عزیزان خود را فدا کنید و دین خدا را و عدل الهی را بر پا نمایید».

عید قربان و حج اکبر

حج، یکی از مراسم با شکوه و پرفضیلت اسلامی است که زائران خانه خدا، هر ساله با شرکت در این مراسم روح بخش، به دعوت الهی لبیک گفته و عازم سفری می شوند که همه شعور و آرزوست؛ آرزوی رسیدن به معشوق. آنان با طواف کعبه، با ابراهیم بت شکن عهد و پیمان می بندند که دیگر جز کعبه به گرد چیزی نگردند و با کشتن قربانی در منی، همه مظاهر غیر الهی را سر می برند.

در ایام حج، عید قربان از فضیلت خاص برخوردار است، به طوری که در روایات، به عنوان حج اکبر معرفی شده است. از امام صادق علیه السلام پرسیده شد: روز حج اکبر چه روزی است؟ حضرت فرمود: «روز حج اکبر، روز عید قربان، و حج اصغر، عمره است».

عید قربان و تسلیم رضای حق

یکی از امتیازهای مهم انسان در برابر دیگر موجودات، علم و آگاهی اوست. البته قلمرو آگاهی ها و شناخت انسان بسیار محدود است، به طوری که او نمی تواند از حکمت همه امور و راز و رمز آنان آگاه باشد. در مسئله حج و قربانی نیز توجه به این مطلب مهم است که ابراهیم علیه السلام در مقابل دستور الهی که او را به قربانی کردن فرزندش امر نموده بود، بدون اینکه از علت و فلسفه چنین عملی پرسش نماید، تسلیم فرمان خداوند شد و اسماعیل نیز در مقابل چنین امری، هیچ گونه مقاومتی نشان نداد و به ندای حق لبیک گفت.

عید قربان؛ درس فداکاری

حضرت ابراهیم علیه السلام به دلیل عواطف مادری، هاجر را از جریان ذبح اسماعیل آگاه نکرده بود، ولی شیطان به صورت پیرمردی بر هاجر ظاهر شد و جریان را به او گفت. آن بانوی خداشناس پاسخ داد: «هزار جان من و اسماعیل، فدای راه خدا باد. ای کاش هزار فرزند داشتم و همه را در راه خدا قربان می کردم». به این ترتیب، او حاضر شد تا شوهرش ابراهیم علیه السلام فرزندش را فدای حق کند. او حتی به خاطر اجرای فرمان خدا، به این کار عشق می ورزید و این درس بزرگ فداکاری و ایثار را برای همه زنان آزاده جهان به یادگار گذاشت. در ایران اسلامی نیز، مادران شهدا با الگو گرفتن از هاجر، فرزندان خویش را به مسلخ عشق برده، به این امر افتخار نمودند.

عید قربان و فرصت ها

عید قربان، فرصت ارتباط با خدا عید قربان، فرصتی گران بها برای ارتباط با پروردگار است. انسان با نگرشی عمیق

به این روز و با تفکر و تأمل در آن، می تواند این ارتباط را قوی تر نموده و با گام های محکم و استوار، جاده پرپیچ و خم زندگی را به درستی پشت سر گذارد. رهبر معظم انقلاب اسلامی، حضرت آیت الله خامنه ای برای استفاده از این فرصت ارزشمند چنین می فرماید: «مناسبت های بزرگ، به بهانه هایی برای مستحکم تر کردن رابطه قلبی و معنوی خود با خدای مهربان، رؤف، عزیز، حکیم و مقتدر است. منشأ همه قدرت ها در انسان در هر ذره ای از ذرات وجود، اراده الهی است. با این ارتباط معنوی، خود را به آن مرکز عظیم قدرت و عزت و حکمت، هر چه بیشتر مرتبط کنیم و بهره ببریم».

عید قربان، فرصت پاکسازی برای حضور به درگاه حضرت حق، باید خود را از هر گونه ناخالصی پاک نمود و آینه وجود را از زنگار آلودگی و گناه صیقل داد تا نور حقیقت را در آن مشاهده نمود. برای شنیدن ندای ملکوتی حق، باید تمامی وجود را از گناه برحذر داشت و نفس خویش را از هر چه تعلّق دنیایی و رنگ غیرخدایی است، دور کرد و با خود خواهی ها و خواسته های نفسانی به مبارزه و جهاد پرداخت تا شایستگی ورود و حضور به درگاه حق را به دست آورد. عید قربان، فرصت نیکویی برای این جهاد و مبارزه است؛ جهادی که در روایات اسلامی، از آن به جهاد اکبر تعبیر شده است.

آن دل که گم شده است هم از جان خویش جو آرام جان خویش ز جانان خویش جو
از تخت تن برون شو و بر تخت جان نشین از آسمان گذر کن و کیوان خویش جو
مقصود هر دو عالم و مطلوب روزگار از این و آن مجوی و هم از جان خویش جو
مولوی

عید قربان، فرصت ارتباط با خویشاوندان انسان همواره نیازمند زندگی اجتماعی است و به بسیاری از خواسته ها و نیازهای عاطفی و روحی خود، در سایه ارتباط با خویشاوندان و دوستان پاسخ مثبت می دهد. در بعضی از زمان ها، فرصت چنین ارتباطی برای انسان بیشتر مهیا می شود. از شمار این فرصت ها، عید قربان است که یکی از اعیاد بزرگ اسلامی است و مسلمانان با قربانی کردن و جشن گرفتن در این روز و دید و بازدید از یکدیگر، پایه و اساس محبت و صمیمیت را بنا می گذارند و ریشه اختلافات و مشکلات را می خشکانند. انسان در پرتو چنین ارتباطی، به اهمیت و ضرورت صله رحم که در اسلام تأکید فراوانی به آن شده، پی می برد.

اسلام و قربانی کردن

لفظ «قربان» از قُرب به معنای نزدیکی، و بیانگر این است که در همه قربانی ها، نزدیکی جُستن به خدا یا قوای فوق طبیعی منظور بوده است. قربانی کردن از زمان خلقت حضرت آدم علیه السلام وجود داشته است و اختلاف هابیل و قابیل، فقط بر سر قربانی کردن رُخ داد. خداوند قربانی هابیل را قبول کرد، ولی قربانی قابیل مورد قبول حق واقع نشد.

رسم قربانی کردن، از دیرباز در میان اقوام باستان با فرهنگ ها و تمدن های دیرینه رواج داشته است. این سنت، گاه به صورت اهدای قربانی های خونین، زمانی قربانی های دسته جمعی انسانی و حیوانی، و گاهی به صورت هدایای بی جان مرسوم بوده است. قربانی کردن در اسلام، قبل از هرچیز به خاطر یاد خدا مورد توجه است. با ذکر نام خدا که هدف نهایی قربانی و قرب و نزدیکی به اوست، مرز ایمان و شرک مشخص می گردد.

در زمان جاهلیت، بعد از قربانی، خون آن را به دیوار کعبه می مالیدند و با این کار، می پنداشتند که قربانی شان بهتر مورد قبول قرار می گیرد. اسلام چنین عمل خرافی را رد کرده و خداوند در قرآن کریم می فرماید: «هرگز گوشت ها و خون های آن [قربانی] به خدا نمی رسد، اما تقوای شما به او خواهد رسید». در این آیه، خداوند اعتقاد زمان جاهلیت را مردود دانسته و تنها تقوای افراد را ملاک قبولی و تقرب به خداوند مطرح کرده است. آنچه برای افراد جاودانه می ماند، تقواست و این توشه، جلب رضایت خداوند را به همراه دارد.

فلسفه اقتصادی قربانی

قربانی، افزون بر جنبه معنوی آن، که نمادی از فداکردن و فدا شدن در مسیر رضای الهی و تحصیل تقوا و تقرب به خداست، باعث رسیدگی به مستمندان و فقیران در جامعه نیز می شود. خداوند در قرآن کریم می فرماید: «هم از این گوشت قربانی بخورید و هم به بینوای فقیر بدهید».

هر ساله هنگامی که بیش از دو میلیون زائر خانه خدا، هر کدام گاو، شتر و گوسفندی ذبح می کنند و برای مستمندان و فقیران می فرستند، گرسنگان بسیاری سیر می شوند. این برنامه تمرینی است تا حاجی، نه تنها در این مراسم، بلکه در همه زمان ها، چنین فکری در ذهن داشته باشد و بداند یکی از چیزهایی که او را به کمال می رساند، خدمت رسانی به نیازمندان است.

عید قربان و مناجات با خدا

در روز عید قربان، افزون بر قربانی و اعمال دیگر، نماز عید نیز خوانده می شود. قبل و بعد از این نماز، تکبیرهایی گفته می شود که همه، بزرگ شمردن خدا و توحید و ستایش او و شکر بر نعمت هدایت است. در قنوت نماز عید، خدا را به عظمت و جبروت، و عفو و رحمت و بخشش می ستاییم و از او، به حق و منزلت این روز بزرگ که عید مسلمانان و مایه شرافت و افتخار پیامبر و خاندان اوست، درخواست می کنیم که بر محمد صلی الله علیه و آله و آل او درود فرستد و ما را از خیرها و برکات خویش بهره مند سازد.

در این نماز، از پروردگار می خواهیم که خدایا، در هر خیری که محمد و آل محمد صلی الله علیه و آله را در این روز وارد ساختی، ما را نیز داخل گردان و از هر بدی که محمد و آل محمد صلی الله علیه و آله را در این روز بیرون ساختی، ما را نیز خارج گردان. خدایا، ما از تو بهترین خیرها را می طلبیم که بندگان نیکوکار از تو خواسته اند. خدایا، از هر بدی که بندگان مخلص از آن به تو پناهنده شده اند، به تو پناه می برم.